

University of Groningen

Pantheïsme. Het hele jaar rond

Braakman, Willem

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2011

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Braakman, W. (2011). *Pantheïsme. Het hele jaar rond*. s.n.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

De Dikke Boom

Al in het jaarboek van 199X stond aangekondigd dat er een viering van het Duistere Boomfeest zou zijn in het dorpje Laren, bij de dikste Boom van Nederland, in een omgeving die tevens de stoffelijke resten en geestelijke aanwezigheid van de Pantarch zijn voorouders bevat. Bovendien is iedereen die er nu nog leeft wel zo'n beetje familie van de pantarch, maar sinds een vorig bezoek aan de streek is hij daar iets minder luidruchtig over. De Pieterpadwandeling voert namelijk óók door het dorp Laren. De wandeldagen voordien had de pantarch tegen de familie Zwart daarover nog hoog opgegeven.

"Dat is nu het land mijner voorvaderen." In de eeuwen der eeuwen had er Braakman na Braakman van het land geleefd en er zijn vader begraven.

Welnu, op de desbetreffende percelen aangekomen, ontmoette het gezelschap de ene incestueuze en knoestige boerenkop na de andere, waarna de familie Zwart belangstellend vroeg of dat misschien "óók familie" was. Van te voren had de pantarch nog beweerd dat "iedereen" familie was. Ontkennen had geen zin.

Het boomfeest werd jaar op jaar uitgesteld, maar nu was het dan zo ver. Op 30 december hadden we een blokhut in Holten betrokken, lokale fietsen gehuurd en de expeditie naar de dikste boom van Nederland ter gelegenheid van het Duistere Boomfeest kon beginnen.

Nu had de Pantarch de omgeving van te voren toch echt bestudeerd aan de hand van "Oud-Achterhoeksche Boerenleven, het heele jaar rond", met daarnaast de "Kaart voor vakantie en vrije tijd", maar waar we zàten, God mag het weten en misschien was dat ook wel zo.

Wij zwierven in het schemer van licht en dood, dat was duidelijk: ik had de voorouderlijke grond betreden. En opeens u het niets stond daar café De Wippert. Sex, religie en dood, van dezen de laatste het meest.

In De Wippert zat één gast nog naar zijn glas te tasten. Even viel hij van zijn kruk, maar daarna begon hij aan een oude anekdote over het verre Hoogeveen. Ja, de voorouders waren dichtbij.

Café De Wippert in buurtschap De Wippert mocht dan zijn eigenaardigheden hebben, maar als je bijrijder was op één van die autovervoerende trucks, dan kon je in Hoogeveen ook de gekste dingen meemaken. Zo kon je het daar beleven dat de wethouder, bij het zien van halfblote mannen en vrouwen die elkaar in het zwembad nadoken, in woede uitbarstte en van zijn raadsleden te horen kreeg: "ja, moar ie hebt zelf veur estemd, veur dat gemengd zwemmen."

"Gemengd zwemmen", zei de wethouder, "maar ik dacht dat dat om hervormden en katholieken ging, die meugen van mie wel gemengd zwemmen, ie moot met de tiid metgoan".

Ja, het was gezellig in café De Wippert in De Wippert. De barman bleek Oom Albert Braakman wel te kennen als Appie van Tap, want "er wonen hier zoveel Braakmannen". Toch gingen de zaken slecht sinds de laatste bewoner van De Wippert verhuisd was en zijn vertier zocht in Discotheek "Dika van de Kruusweg"

Hoewel hij Hem zelf nooit gezien had wist de barman wel ongeveer te vertellen waar de Dikste Eik van Nederland stond en zo gingen wij voort om een uur of twee, de donkere nacht van de ziel in.

Ik had de kaart nog goed bestudeerd bij het zoeken van een geschikte blokhut, waarbij ik nog had vastgesteld dat eigenlijk de blokhut van Camping Heksenlaak geschikter was omdat je dan ook nog langs de Witte Wievenkoele kunt fietsen, maar de blokhut was al bezet. Hetzelfde gold voor Camping Hunnenschans, Paasheuvel en de blokhut aan de Pipeluurseweg. Ik had de kaart wel degelijk bestudeerd. Maar niets weerhield ons ervan om door de dreven te dwalen en vol overtuiging rechtsaf te racen. Ik reed evenwel recht in op de boerderij van de familie Brekkenkamp. Het was geen weg, maar een erf alwaar wij nog net een rondje om boerderij Brekkenkamp (Familie Brekkenkamp van grootmoederszijde, bekend van neef Bennie) konden maken. Bijna waren we de keuken van neef bennie ingereden (de biekukken in ejach, ofoitoch, foitoch).

Maar na nog een uurtje rondfietsen vonden we opeens het bordje: Huis Verwolde. We fietsten erheen omdat de dikke boom daar in de buurt is. Tegenover boerderij de Meijer(waar nog weer een overgrootmoeder van de pantarch is geboren) zien we in het donker huis Verwolde staan. Over deze omgeving spreekt meester Heuvel:

“ 't Is in 't afgaan van de herfst. De meeste boomen zijn welhaast ontbladerd, maar de eiken behouden nog hun rosbruin loover, waarop een waterig zonnetje tusschen de buien door weemoedig lacht. 't Is al kil en nat. De weiden zijn vol waterplassen. Eerst rijden we door een eenzaam hei- en dennenland. "Zijn we gauw in den moorddiek?"vraag ik. Ja, daar voor ons uit, waar die hoge berken met hun witte stammen en gele kruinen a.h.w. een poort vormen, daar begint hij. Daar aan den kruisweg zijn op den gladden berkenstam letters ingesneden: T.S. en H.S. 1838. Daar is het gebeurd, die vreeselijke moord, waarvan men nog jaren lang met ontroering sprak. Zulk een gruweldaad was in dit vredige land bij menschenheugenis niet gepleegd. En ze vertellen het weer, de vier grooten in den kleedwagen; ieder weet er wat bij te voegen en wij kleinen luisteren met beklemd hart. Twee broers Teunis en Hendrik hadden mekaar geholpen, om de 35-jarige Gerritje Bekman te vermoorden. Teunis was met haar zuster getrouwd en ze woonden met elkaar op het boerenplaatsje, de Vossier. Gerritje ging in de week doorgaans bij de menschen uit spinnen, maar des Zaterdagavond kwam ze thuis en bleef er den zondag over. 't Was daar in huis, vooral sinds Teunis er ingetrouwd was, een oneenig leven. Gerritje was niet heel mak en van kittelachtig humeur. Teunis had eens gezegd:"Ze is een kwade; ik wou, dat ze weg was"en Hendrik had geraden:"Maak haar van kant! Of zal ik het voor u doen?" Al 5 weken hadden de broers met het plan rondgelopen en op Zondag 29 April, 's morgens vòòr de kerk hadden ze in het dorp overlegd, het uit te voeren. Des Zondags na den eten had ze nog helpen omwasschen en tegen twee uur was ze weer vertrokken. En daar op dien eenzamen zandweg in de heide was ze door die beide kerels overvallen en vermoord. Vreeselijk had ze gekermd:"O God,o God!" Toen men haar vond, hield ze met haar rechterhand nog een jong dennenstammetje omklemd. Kinderen hadden aan onzen buurman, den wever, gezegd, dat daar een mensch bebloed op de grond lag. Die vond het lijk en stuurde bericht aan den burgemeester Van den Borch op 't kasteel Verwolde.

Janna Bakker, dienstmeid bij de Meijer nabij 't kasteel, had Teunis en Hendrik, beiden met hoeden op, door de Meijersallee zien gaan tegen een uur of twee. Een hunner had den hond nog met een stok gegoooid en de meid had gezegd: "Doe dat nou niet!"

Om een uur of vijf was Teunis bij een boer in 't Holterbroek geweest en had gevraagd, of die een koe voor hem op stal kon zetten. Hij had daar wel een kwartier stil voorover zitten kijken, alsof hij niet goed bij 't hoofd was. Met dezelfde vraag was hij ook bij een boer in 't Larensche broek en bij een ander onder Markelo geweest; bij den laatsten vertelde de huisvrouw hem, dat er onder Verwolde een doode vrouw was gevonden, maar hij vroeg niet wie. Toen hij 's avonds om half tien thuiskwam, was het lijk al om half zeven thuis gebracht en werd bewaakt door den veldwachter, Jan Schotman en den bode. Teunis vroeg niet veel, ging het lijk niet zien en at weinig. Den anderen morgen kwam Dr. Rive uit Lochem voor de lijkschouwing. Toen hij opmerkte, dat de dader toch een bijzonder wreed mensch moest zijn, verliet Teunis het vertrek. Niet lang daarna werden de broeders gearresteerd. Tal van menschen die er iets van wisten werden als getuigen opgeroepen, eerst naar Zutphen en later naar Arnhem. Op 21 sept. 1838 bekende Teunis alles aan den rechter van instructie te Zutphen, maar later ontkende hij weer.

Eindelijk werd hij door het Hof van Gelderland ter dood veroordeeld en 29 Oct. terechtgesteld. Tal van menschen uit Laren en omstreken waren negen uren ver te voet gekomen. om te zien, hoe Teunis op een der openbare pleinen te Arnhem werd opgehangen. Toen hij 't schavot moest beklimmen, wou hij nog door de omstanders ontluchten. Zijn laatste woorden waren: "Onrechtveerdige rechters van Zutphen en Arem...."

En Hendrik? Hij bleef hardnekkig ontkennen. De bloedvlekken op zijn pet, hemdsmouw en messchede waren naar zijn zeggen, bij een vechtpartij op een bruiloft daarop gekomen en ook had hij een neusbloeding gehad. Beide was waar en zoo werd hij bij gebrek aan bewijs vrijgesproken. Moeder had hem wel gekend. Hij woonde tegenover school en ze was als kind heel bang voor "Snij-Hendrik", zooals men hem noemde.

Maar Grootmoeder zei: "Kind, die man is zelf bang. Hij heeft geen gerust oogenblik en schrikt bij 't ritselen van een blad." Op zijn sterfbed moet hij alles aan den dominee gebiecht hebben.

Hoe klopt ons het hart bij het hooren van d griezelig verhaal. Dat is hier gebeurd. Daar heb je het nieuwe Hek of Poortenhek en verder is de Meijersallee, die naar 't kasteel voert.

Wat verder ligt het huis Verwolde zoo mooi tusschen de hoge boomen; daar zie je in donkere schaduw van oude eiken nog een ruïne, een muurbrok van het ridderslot der 16e eeuw. Op een boomtak zit een prachtig gekleurde pauw te schreeuwen, maar het ooievaarsnest aan den rand der buitengracht is verlaten. We kuieren naar den dikken boom, een duizendjarigen reus, waaronder Bonifacius zou gepreekt hebben en waar men in later eeuwen holtink of markendag hield. "De oude Boomkamp, die bij de negentig is, wist nog, dat er geen stalreppel aan was", zegt Grade. Dat is onbegrijpelijk. "Die is er nog steeds niet aan!" lacht ze en dat is de oplossing van 't raadsel, het "vindje" van de grap.

In donkeren avond rijden we in den kleeuwagen naar huis. Bij 't afscheid gaf de oude vrouw ons nog een stuk krentenweggen mee voor "onze volk" thuis. Dat hoort zoo.

Voorbij 't Poortenhek gaat de maan op en bij haar bleek

schijnsel zie ik met huivering dien witten berk met de zwarte letters en 't is, of ik de arme Gerritje hoor kermen tot God. Daar heeft ze gelegen, maar de dennetjes van toen zijn mast-boomen geworden. En ik zie den moordenaar zwerven door de broeklanden met zijn angstig

geweten, als Kaïn van God verlaten ronddolend. Zoo voel ik dat in het stille heideland bij 't avondonker en in plechtig suizen der dennen hoor ik dat lied:

"Op bergen en in dalen en overal is God." (Oud Achterhoeksch Boerenleven, p. 399-400)

Door dezelfde weg te vervolgen kwamen we in de pikdonkere nacht vast te zitten in een modderig pad. We stapten af en ontdekten een handbeschilderd bord met en pijl: Dikke boom. Een smal pad voerde ons verder en opeens stond groots en meeslepend een machtige kruin over ons heen gebogen. De barkeeper van café De Wippert had ons gezegd dat de Dikke Boom (omtrek acht meter) in slechte staat zou verkeren. Deze boom echter was stevig en sterk. Blijkbaar had een boomchirurg de door brand in het binnenst aangetaste delen chirurgisch verwijderd, zodat Hij nu weer gezond was. Terwijl ik met de flessen wijn doende was, hier moest natuurlijk op gedronken worden en wel snel, hoorde ik pantheïsten Redeemer en Engele al roepen dat de boom hol is en er een smalle doorgang in de stam zit.

Even later kropen we één voor één door een smalle opening en stonden we rechtop in een kleine ruimte in de boom, geborgen in de aarde. We luisterden naar het licht suizen van de wind, het zingen der zielen en we dronken een glas wijn. In het holst van de nacht, in de holte van de Dikke Boom dachten we aan de eeuwenoude hymnen.

Stilte verzoek ik
de heil'ge geslachten'
de grote en kleine
kindren van Heimdall;
ik wil nu, Odin,
wijsheid verkonden:
de oude sagen,
die als eerste ik ken.

Mij heugen de reuzen
in oertijd geboren,
die lang geleden
het leven mij schonken;
negen werelden
negen ruimten,
de oude maatboom
onder de grond

In oertijd was het
dat Ymir leefde
noch zand noch zee
noch zilte golven,
er was geen aarde
noch wijde hemel
slechts gapende afgrond,
en gras nergens.

Een boom weet ik staan,

Ygdrasil heet hij,
hoog en met helder
heilvocht begoten,
vandaar komt de dauw
in de dalen vallen;
aan de bron van Urd
staat hij eeuwig groen.

Minstens anderhalf uur hebben we in het binnenst van de boom verkeerd. Het was prachtig.
Ueindelijk zijn we met weemoed vetrokken. Eens moeten wij allen gaan.

Toen we terug waren in onze blokhut hebben we nog een paar wijntjes gedronken,
gedachtig de hymnen uit de Rigveda (Rv. 8, 48)

We hebben de soma gedronken, we zijn
onsterfelijk geworden,
we hebben ons doel bereikt,
we hebben de goden gevonden.
Wat zou goddeloosheid ons nog kunnen schaden
of de boosheid van een sterfelijke, o Onsterfelijke!